

250 godina Slovaka u Staroj Pazovi

Nada Dopuđa Ilc

Doseljavanje

- Zvanično Slovaci su se doselili u St.Pazovu 1770 godine.
- Po nekim istorijskim podacima Slovaka je u St.Pazovi bilo već 1736 godine, ali ne u velikom broju. Ovu tvrdnju iznosi u svojoj monografiji istoričar Karol Lilgeh (Monografija Stara Pazova 1770-1970)
- Slovaci su se u St.Pazovu doselili po naređenju Austro-Ugarske monarhije jer ona nije dozvoljavala da na njenoj teritoriji živi neko ko nije katoličke vere .
- Slovaci su protestanti odnosno evangelističke vere .
- Staropazovački Slovaci su se doselili sa područja između Njitre-Banske Bistrice i Novohrada.
- St.Pazova se nije u to vreme nalazila gde je danas već oko 3km dalje prema Budovaru. To mesto se danas zove Staro Mesto. Oni koji znaju gde se to nalazi mogu i danas da vide temelje nekadašnjih kuća. Oko 1800 godine St.Pazova je preseljena na današnju lokaciju. Razlog preseljenja je taj što je stara lokacija bila močvarna i podložna plavljenju . Za one koji ne znaju Budovar je velika bara na potesu između St.Pazove i Surduka i povezana je kanalom sa Dunavom.
- 1770 godine Slovaci su činili $\frac{3}{4}$ stanovništva St.Pazove a Srbi $\frac{1}{4}$ .Srpsko stanovništvo se doseljavalo sa područja Like, Banije i Korduna.

Obrazovanje

- Po izgradnji St.Pazove na novoj lokaciji prvu stvar koju su Slovaci uradili bila je izgradnja škole.Škola je bila četvorogodišnja ,nije bila obavezna ali su se u njoj opismenjivala i podučavala sva deca koja su bila zainteresovana.Više škole na Slovačkom jeziku su postojale u Bačkom Petrovcu i Novom Sadu, gde je bilo i više Slovaka.

Religija

- ◉ Druga zgrada od javnog interesa koju su Slovaci sazdali u St.Pazovi bila je crkva i crkveni dom .
- ◉ Slovaci su nastavili da propovedaju svoju evangelističku veru i doveli su sveštenika iz Slovačke.
- ◉ U okviru crkvenog doma sveštenik je držao deci i časove veronauke ali ih je podučavao i drugim važnim stvarima za život.

Kultura

- Slovaci u St.Pazovi su oduvek vodili računa o svojoj kulturi i tradiciji.
- Danas u St.Pazovi postoji kulturna zajednica Slovaka VHV (Vladimir Hurban Vladimirov). Gospodin Hurban je bio sveštenik u Slovačkoj crkvi ,ali i priznati književnik.Njegova dela su se izvodila u svim mestima gde žive Slovaci .
- Pored VHV-a postoji i kulturno umetničko društvo Janko Čmelik,koje okuplja Slovačku mladež zaineresovanu za folklor a imaju i dramsku sekciju.U St.Pazovi se svake druge godine održava smotra Slovačkih ameterskih pozorišta .

Nošnja

- Tradicionalna Slovačka nošnja kod žena se sastojala od pančuški, nekoliko sukanja, nekoliko podsukanja, ketenke (kecelja), opljecka (bluza sa prslukom) i marame na glavi
- Kod muškaraca obavezne su bile kožne papuče, crne pantalone, bela košulja sa šlengerajem (specijalni vez), tanka somotska vrpca koja je služila umesto kravate, vezeni prsluk i šešir.
- Tradicionalna nošnja je prestala masovno da se nosi 70-tih godina prošlog veka jer su Slovaci zbog praktičnosti prelazili na gradsko odevanje.
- Danas se tradicionalna Slovačka nošnja može videti samo na nekim svečanostima, svadbama ili na ulici kod neke starije anđike (tetka).

Običaji

- Dolaskom u novu sredinu Slovaci su se trudili da zadrže svoje tradicionalne običaje ,kako u običnom tako i crkvenom životu.
- Slovaci nemaju krsne slave (pošto jedino mi Srbi imamo krsnu slavu u celom svetu)ali slave svoje imendane.Tako da danas oni slave na primer Mare(Marin dan),Jana (Jankov dan),Miša (Miškov dan) i slično .
- Do 60-tih godina u mestu je bio običaj da se pred uskrs na par nedelja podiže majalos(greda koja je bila visoka 7 do 10 metara,okićena na vrhu cvećem,peškirimama,ukrasnim trakama i drugim ukrasima)a koji se skidao posle uskrsa,Na dan skidanja majalosa ljudi iz tog dela mesta su postavljali dugačke stolove i donosili hranu i piće.Pravilo se narodno veselje sa igrankom i slavilo se dolazak proleća.Danas je taj običaj potpuno zaboravljen.
- Običaj je nekada bio da se dan pre svadbe sve stvari koje mlada nosi u kuću mladoženje tovaru na kola ili traktorsku prikolicu i voze kod mladoženje uz pratnju svirača ,momaka i devojaka koji pevaju i voze se na drugoj prikolici iza mladinih stvari .Te mladine stvari sa sviračima i pevačima obilazile su sve ulice u mestu da se prikaže šta mlada nosi u miraz.Što je mlada bila bogatija,miraz je bio veći,a više je bilo pevača i svirača.

Kuhinja

- Slovaci su poznati kao gurmani ,Slovača kuhinja je poznata po pecivima i jelima od testa.
- Najpoznatija jela od testa su:
  1. Brinzovi halušci (rezanci sa specijalnom vrstom sira)
  2. Glganji (jelo slično našim šufnudlama)
  3. Nadlacke (knedle kuvane na pari i filovane slatkim ili slanim nadevom)
  4. Geleđinje (jelo koje se slično našim tašcima)
- Od mesnik proizvoda poznat je i priznat u svetu Slovački kulen koji je veoma ljut ,poznata je i Slovačka kobasica koja je slična sremskoj kobasici ali kao dodatak sadrži u sebi i kim.
- Od slatkih jela poznate su sve vrste rejteša (vrsta štrudli)mogu da bude slatke ili slane.

Muzika

- ◉ Slovaci su do danas uspjeli i pored turbofolka da zadrže svoju tradicionalnu muziku .
- ◉ Njihova muzika je veoma brza i melodična, podseća na polke (vrsta plesa).
- ◉ Muziku izvode muzičke bande koje se sastoje od violine, tambure, begeša (kontrabas) i harmonikaša ali sa specifičnom malom harmonikom dugmetarom. Najvažniji instrument u ovoj bandi je violina.
- ◉ Pesme uglavnom govore o ljubavi i životu ali ima i veselih pesama sličnih našim poskočicama .
- ◉ Najpoznatiji pazovački pevač je bio pokojni profesor Jan Majo koji je snimao slovačke narodne pesme za radio Beograd i radio Novi Sad za njihove fonoteke .

Literatura

- Monografija Stara Pazova 1770-1970, Slovačko nacionalno veće, izdao Obzor Novi Sad 1972 godine
- 245 godina slovačke crkve u Staroj Pazovi 1770-2015 ,autor Jan Horvat
- <https://www.minoritynews.rs/slovaci-cuvaju-duh-predaka-i-razvijaju-ga/>
- <https://starapazova.rs/rs/opstina-stara-pazova/visenacionalna-sredina.html>
- http://rtv.rs/sr_lat/vojvodina/srem/slovaci-u-staroj-pazovi-odali-pocast-precima_1139065.html
- <https://www.virtuelnimuzejpazova.rs/kulturno-istorijski-spomenici/stara-pazova/slovacka-evangelisticcka-crkva-augzburske-veroisповesti>
- Gimnazija "Branko Radičević" Stara Pazova
- Izborni program Metodologija naučnog istraživanja
- Tema: 250 GODINA SLOVAKA U STAROJ PAZOVI
- Učenik: Nađa Dopuđa IIIc
- Mentor: Profesorka Ljudmila Rakočević
- Školska godina 2020/2021